

УДК 343.98

МЕРЕЖА ІНТЕРНЕТ ЯК ЗАСІБ НЕЗАКОННОГО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ ТА ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН

NETWORK INTERNET AS A TOOL ILLEGAL DISTRIBUTION OF FIREARMS, AMMUNITION AND EXPLOSIVES

Кириченко О.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри оперативно-розшукової діяльності та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

У статті надано характеристику незаконного розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин через мережу Інтернет. Визначено способи використання комп'ютерних технологій у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин. Проаналізовано стадії розповсюдження цих засобів через Інтернет.

Ключові слова: злочин, вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, розповсюдження, незаконний обіг, Інтернет.

В статье дана характеристика незаконного распространения огнестрельного оружия, боевых припасов и взрывчатых средств через сеть Интернет. Определены способы использования компьютерных технологий в сфере незаконного оборота огнестрельного оружия, боевых припасов и взрывчатых средств. Проанализированы стадии распространения этих средств через Интернет.

Ключевые слова: преступление, огнестрельное оружие, боевые припасы, взрывчатые средства, распространение, незаконный оборот, Интернет.

The paper presents the characteristics of the illicit proliferation of firearms, ammunition and explosives through the Internet. Identified ways to use computer technology in the field of illicit trafficking in firearms, ammunition and explosives. Analyzed the diffusion stage of these funds over the Internet.

Key words: crime, firearms, ammunition, explosives, money, distribution, trafficking, Internet.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток і повсякденне застосування інформаційних технологій, перетворення інформації в найважливіший ресурс життєдіяльності обумовлює рух людства до інформаційного суспільства. Інформаційна революція привнесла в наше життя нові дієві можливості, відкрила небачені перспективи: спростила доступ до інформації, дала можливість обробляти великі масиви інформації тощо.

За ступенем надходження різних досягнень науки й техніки більшість із них беруться на озброєння злочинним світом. Удосконалення комп'ютерної техніки, запровадження її в усіх сферах людської діяльності відіграло найбільш суттєву роль у технічному озброєнні злочинності.

Орієнтування кримінальних структур на використання високих інформаційних технологій пояснюється

доступністю та рентабельністю останніх. Кримінальні структури використовують або швидко пристосовують для власних цілей можливості, що створюються державою для правового суспільства [1, с. 24].

Протягом останніх років злочинці все частіше використовують законспіровані методи розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, при цьому ними застосовуються сучасні досягнення суспільства, зокрема, стільникові телефони та мережа Інтернет.

Аналіз публікацій. Проблемам протидії злочинам, які вчиняються через мережу Інтернет, присвячено роботи П.Д. Біленчука, І.О. Воронова, В.О. Голубєва, М.В. Карчевського, М.Ю. Літвінова, А.І. Марущака, В.М. Панченка, Е.В. Рижкова, І.Ф. Хараберюша, В.П. Шеломенцева та інших. Водночас недостатньо уваги приділяється сучасним проблемам щодо протидії незаконному розповсюдженню вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин через мережу Інтернет.

Мета статті – охарактеризувати незаконне розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин через мережу Інтернет.

Результати дослідження. У сучасному суспільстві Інтернет визначається як комп'ютерна та інформаційна мережа, єдиний інформаційний, віртуальний простір, кіберпростір, у якому відбуваються глобальні процеси соціальних комунікацій.

У мережі Інтернет користувачі можуть залишатися анонімними, здійснювати свою інформаційну діяльність із будь-якої точки (пункту) світу, відправляючи й отримуючи будь-яку інформацію. Джерело походження повідомлення може бути прихованим або закодованим. Споживач мережі може мати псевдонім або електронну ідентифікацію особистості, відмінну від його реальної ідентифікації.

Мережа Інтернет являє собою просторову структуру, яка включає ієрархію різних учасників: установ реєстрації доменних імен і безлічі посередників, розподілених асиметричним способом (операторів системи та інших). Усі вони забезпечують кінцевим користувачам можливість доступу до мережних протоколів і веб-серверів.

Віртуальний простір став самостійним місцем існування людського інтелекту та, як будь-яка об'єктивна реальність, породив безліч проблем, у тому числі й правових [2, с. 10–11].

Сучасний інтернет-простір містить велику кількість позитивної та корисної, легкодоступної інформації, що, безумовно, відіграє важливу роль у житті суспільства. Водночас мережа Інтернет перенасичена також різного роду негативною інформацією: пропагандою насильства, порнографії, наркотичних речовин, інструкціями з виготовлення зброї, вибухових і психотропних речовин. Через мережу Інтернет вчиняються й самі злочини (торгівля людьми, шахрайство, замовлення на вбивство, продаж наркотичних засобів, психотропних речовин, вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин). В Інтернеті також можна знайти інформацію про послідовність вчинення протиправних дій, поради

щодо вчинення окремих видів злочинів та уникнення від кримінальної відповідальності. Як зазначив А.М. Бабенко, Інтернет є сприятливим віртуальним середовищем для формування злочинного світогляду, злочинної культури в населення, є інструментом для вчинення різних видів злочинів [3, с. 67].

Використання злочинцями в протиправній діяльності мережі Інтернет, зокрема, під час незаконного розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, набуло сьогодні масштабних негативних тенденцій. Злочинцями відразу було позитивно оцінено технічні можливості використання в протиправній діяльності такого зв'язку, насамперед можливість у будь-якому місці країни та в будь-який час зв'язатися зі співучасником, при цьому зберігаючи анонімність абонентів-користувачів мережі Інтернет. На відміну від стільникового телефонного зв'язку, комп'ютер (ноутбук) не завжди можна запеленгувати та визначити його місцезнаходження (відповідно, і користувача), оскільки для виходу в Інтернет можуть використовуватися портативні пристрої в різноманітних місцях, де є можливість підключення до мережі, що набагато спрощує вчинення протиправних діянь та впровадження в злочинну діяльність таких засобів зв'язку.

Останнім часом усе частіше мережа Інтернет стала використовуватися злочинцями також як засіб платежу за вчинення різноманітних протиправних діянь, у тому числі для оплати під час придбання вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин.

Характерною особливістю таких протиправних операцій є їх міжрегіональний характер: особа, яка замовляє вогнепальну зброю, бойові припаси й вибухові речовини, може перебувати в одному районі (міста чи регіону), особа, яка робить закладку вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин – у другому районі (міста чи регіону), а процес легалізації отриманих від незаконного обігу цих засобів коштів – у третьому.

Таким чином, злочинці розуміють, що, перебуваючи в різних регіонах країни, вони ускладнюють викриття своєї протиправної діяльності, оскільки в більшості випадків їх особа не відома покупцям вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин. Зазначене унеможливує фіксацію таких фактів злочинної діяльності органами внутрішніх справ.

До способів використання комп'ютерних технологій у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин відносяться такі: 1) приховування інформації щодо поставок партій вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин шляхом криптографічного кодування електронних посилань; 2) шифрування інформації щодо номерів банківських рахунків, баз даних фінансових активів, способів зв'язку зі співучасниками, даних обліку торговельних операцій; 3) шляхом використання неконтрольованих засобів електронного зв'язку для передачі інформації, безпосередньо пов'язаної з проведенням незаконних операцій, у тому числі за допомогою чат-кімнат в Інтернеті з обмеженим

доступом; 4) «відмивання» доходів від незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин за допомогою електронних платежів.

Сучасні комп'ютерні технології дозволяють легко переміщувати у світі великі суми грошей, залишаючись при цьому прозорими для фіскальних органів. Використання смарт-карток та онлайн-механізмів під час здійснення банківських операцій мінімізує особисті контакти між співробітниками банківських установ і клієнтами, а отже, знижує спроможність механізмів перевірки законності фінансової діяльності.

Як правило, створення злочинцями злочинної схеми з безконтактного збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин із використанням мережі Інтернет здійснюється через створення та реєстрацію в українському або іноземному сегментах Інтернету сайтів-фантомів, як правило, під вигаданими іменами.

«Віртуальні» учасники збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, користуючись безконтрольністю інтернет-сегменту з боку правоохоронних органів в Україні, пропонують придбати ці товари у віртуальному магазині. У зв'язку із цим чітко простежується переманювання клієнтів із ринку традиційного контактного збуту, де зустрічаються торговельці і покупець, до ринку віртуального бізнесу, де ніколи не зустрінуться учасники згоди (продавець і покупець) за безпосереднього фізичного контакту, що нівелює ризики кримінального переслідування та затримання правоохоронцями.

Злочинні пропозиції щодо збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин можуть розміщатися на порталах комерційного, розважального або інформаційного контенту.

Після створення механізму пропозиції вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин (веб-сайту) розробляються шляхи незаконного їх розповсюдження. Одночасно збувальниками вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин створюється злочинна схема щодо легалізації та конвертації коштів, отриманих від цієї злочинної діяльності.

Для легалізації грошових коштів, отриманих від збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, злочинці використовують розрахункові рахунки територіальних банківських установ, які під час відкриття зазначених рахунків обов'язково вимагають надання документа, який посвідчує особу потенційного клієнта банківської установи, його контактної інформації та інших установчих даних. Крім того, під час заповнення анкети-заяви вказується особиста інформація, яка в подальшому може бути використана під час ідентифікації клієнта банку. Крім того, злочинцями може бути використана послуга «sms-banking», яка є різновидом дистанційного банківського обслуговування, коли доступ до рахунків та операцій за ними надається в будь-який час і з використанням номера мобільного телефону клієнта, заздалегідь зареєстрованого в банку. Після отримання обумовленої суми на рахунок електро-

нного гаманця зловмисник вказує точне місце отримання товару.

Під час продажу заборонених засобів на незначну суму декільком покупцям (наприклад, продаж набоїв, частин зброї тощо) отримання коштів може бути здійснене за надання певних телефонних послуг. Так, реєструється юридична особа (приватне підприємство) щодо надання телефонних послуг. Така юридична особа створюється злочинцями без порушень встановленого законодавством порядку, так само отримується необхідний дозвіл на провадження цієї діяльності. Проте відмінністю таких юридичних осіб є те, що в більшості випадків вони реєструється на підставних осіб (без постійного місця проживання, алкоголіків, наркозалежних тощо) або з цією метою використовуються викрадені чи незаконно придбані документи (паспорт та ідентифікаційний код). При цьому особу, на яку оформляється приватне підприємство з надання телефонних послуг, може бути не повідомлено щодо протиправного характеру надходження коштів. Крім того, особа, на яку оформили приватне підприємство, взагалі може навіть не знати дійсних його власників.

В окремих випадках вказане приватне підприємство може заключати договір з одним або декількома операторами мобільного зв'язку на оренду або придбання телефонних номерів, які будуть у подальшому використовуватися злочинцями для оплати за придбання заборонених товарів.

Основна мета створення юридичної особи – легальне отримання коштів за надання певних телефонних послуг і подальша конвертація так званих «телефонних» коштів у готівку. Для здійснення останньої операції створена юридична особа укладає потрібний договір між банком та оператором мобільного зв'язку, номери якого будуть використовуватися для конвертації коштів злочинцями. При цьому ні банк, ні оператор мобільного зв'язку не володіють інформацією про справжню мету діяльності юридичної особи, навпаки, вони зацікавлені в укладенні таких договорів, оскільки за конвертацію готівки, отриманої за результатами надання телефонних послуг, банк та оператор мобільного зв'язку будуть отримувати певний відсоток. Одночасно в банку юридичною особою відкривається значна кількість банківських рахунків, на які отримуються платіжні картки з метою подальшого зняття коштів із банківських терміналів (банкоматів).

Наявність значної кількості рахунків і платіжних карток надає можливість злочинцям перевіряти рух коштів за рахунками (наприклад, факт проведення попередньої оплати покупцем за придбання вогнепальної зброї, бойових припасів чи вибухових речовин), а також у подальшому знімати кошти через банківські термінали в будь-якому регіоні країни або за кордоном. Для зашифровки особистості під час перевірки або зняття коштів із банківських терміналів (із метою уникнення фіксації на відеокамерах, які в них встановлені) злочинці можуть використовувати під час цих операцій також підставних осіб.

Таким чином, створивши легальне приватне підприємство, злочинці реалізують можливість ви-

користання отриманих від незаконного збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин коштів за такою схемою: 1) отримання коштів як оплати за збут вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин шляхом поповнення рахунку певного телефонного номера; 2) перераховані кошти надходять через зареєстровану юридичну особу на численні рахунки злочинців; 3) злочинці мають можливість перевірити надходження коштів та зняти їх у будь-який час та на будь-якій території (міста чи регіону) через банківські термінали.

При цьому дійсні учасники таких злочинних схем тривалий час можуть бути невідомими не лише покупцям вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, а й працівникам органів внутрішніх справ із таких причин: 1) зареєстрована на підставних осіб юридична особа з надання телефонних послуг ускладнює встановлення її дійсних господарів, які причетні до незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин; 2) працівники приватного підприємства можуть навіть не здогадуватися про злочинний характер своєї діяльності з надання телефонних послуг, а якщо й здогадуються, то не обов'язково повідомлятимуть про це органи внутрішніх справ; 3) наявність банківської таємниці не завжди дає можливість встановити банківські рахунки, які відкриті в багатьох банках, а також своєчасно контролювати рух коштів за рахунками, відстежувати місце й час зняття коштів із банківських терміналів; 4) відсутність матеріалів кримінального провадження за вчинення злочину, передбаченого ст. 263 Кримінального кодексу України, не сприятиме відкриттю кримінального провадження за використання коштів, отриманих від незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин (ст. 209 Кримінального кодексу України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»).

Після того, як особа, яка виявила бажання придбати вогнепальну зброю, бойові припаси й вибухові речовини, зв'язалася через Інтернет із їх збувальником, між ними в режимі онлайн здійснюється переписка або розмова (через програми типу ICQ, Skype), під час якої вони домовляються про ціну, обсяг та вид цих засобів, який буде предметом купівлі-продажу. Одночасно покупцю надається інформація про телефонний номер, на який необхідно здійснити переказ коштів шляхом поповнення його рахунку, що може бути здійснено такими шляхами: 1) безпосереднього переказу коштів на номер; 2) надання секретного коду ваучера телефонного номера шляхом SIM-SIM повідомлення; 3) здійснення банківського переказу; 4) переказу коштів із рахунку Інтернет-картки.

Під час спілкування між покупцем і продавцем можуть використовуватися заздалегідь визначені певні символи, жаргони, умовні позначення, шифри тощо, що унеможлиблює, у разі контролю Інтернет-трафіку працівниками органів внутрішніх справ, встановити мету розмови, а також місця закладок. Крім цього, в окремих випадках зазначене у безпеку злочинців від несанкціонованого використання

Інтернет-сайту сторонньою особою, або в разі затримання покупця вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин він може зашифровано повідомити про це.

Обговоривши всі деталі щодо придбання цих засобів, їх збувальник пропонує перерахувати на вказаний ним телефонний номер оператора стільникового зв'язку певну суму грошей шляхом поповнення рахунку. Оплата за придбання товару може також здійснюватися шляхом надання його збувальнику інформації про секретний код ваучера поповнення рахунку певного телефонного номера.

Після замовлення вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин їх покупець поповнює рахунок вказаного продавцем телефонного номера або надає через sms-повідомлення цифри коду ваучера поповнення такого рахунку. Рух коштів за рахунком контролюється збувальниками як через банківські термінали, так і через зв'язок із працівниками створеної ними юридичної особи. І лише отримавши підтвердження, що грошові кошти перераховані на визначений рахунок, продавець повідомляє особі, яка бажала отримати заборонені засоби, місце їх закладки через Інтернет або телефоном. Таке повідомлення може одночасно підтверджуватися фотографією певного місця закладки.

Злочинцями можуть створюватися системи відповідних закладок вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин. При цьому злочинцями обираються такі місця, де одразу помітна присутність сторонніх осіб (наприклад, на просторій лісовій галявині, яка розташована на околиці міста, на пустирях, закинутих будівельних майданчиках тощо), з метою виявлення підозрілих осіб.

Таким чином, можна виділити певні стадії розповсюдження вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин через Інтернет, а саме: 1) створення, реєстрація інтернет-сторінки та розміщення на ній інформації про збут вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин; проводиться із залученням вербальної інформації (спеціальні слововформи, емоційно забарвлена лексика, жаргони злочинців та юзерів (користувачів комп'ютерів)); 2) створення в установленому законодавством порядку юридичної особи (легального приватного підприємства), як правило, на підставних осіб, із дозволом на право надання послуг зв'язку → придбання телефонних номерів із метою подальшого їх використання для конвертації коштів → укладення із цією метою договору між створеною юридичною особою та банком; 3) організація мережі (місць) закладок вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин, що характеризується переходом від рекламування до заздалегідь розробленого й запланованого інструктажу щодо конкретних етапів злочинних дій у загальному ланцюгу → у разі отримання повідомлення про наміри придбання товару узгодження з їх покупцем способу збуту й оплати → поповнення покупцем рахунку телефонного номера продавця (шляхом безпосереднього переказу коштів на номер; надання секретного коду ваучера телефонного

номера шляхом SIM-SIM повідомлення; здійснення банківського переказу; переказу коштів із рахунку інтернет-картки) → під час підтвердження надходження коштів до збувальника товару ним повідомляється покупцю інформація про знаходження вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин у визначеному місці (тайнику); 4) стадія конвертації та легалізації коштів, отриманих від безконтактного збуту вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин; специфікою та визначальною ознакою легалізації «брудних грошей» у цьому разі є те, що збувальник отримує від покупця грошові кошти завдяки легальному використанню електронної картки й переказу чистої готівки на рахунок торговця.

Висновки. Аналізуючи способи маскування та приховування безконтактного збуту вогнепальної

зброї, бойових припасів і вибухових речовин із використанням мережі Інтернет, слід зазначити, що під час таких злочинних діянь покупцю вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин не відома особа збувальника, він безпосередньо не контактує з ним під час збуту цих засобів. Відсутність фактів фізичної передачі коштів в обмін на вогнепальну зброю, бойові припаси та вибухові речовини з рук у руки між збувальником і покупцем унеможливило здійснення органами внутрішніх справ оперативної закупки як негласної слідчої (розшукової) дії. У поле зору працівників органів внутрішніх справ не завжди потрапляють злочинці (є лише доменне ім'я веб-сайту, через який здійснюється зв'язок), а їх особистість залишається не відомою на початковому етапі документування фактів злочинної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воронов І.О. Організаційні і тактичні основи оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері високих інформаційних технологій органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / І.О. Воронов. – О. : ОДУВС, 2012. – 36 с.
2. Меживой О.В. Отримання інформації з телекомунікаційних мереж мобільного зв'язку та її використання у кримінальному провадженні : [наук.-практ. посібник] / [О.В. Меживой, О.І. Хараберюш, Д.В. Безруков, І.Ф. Хараберюш] ; за заг. ред. І.Ф. Хараберюша. – Донецьк : Ноулідж, 2013. – 297 с.
3. Бабенко А.М. Мережі Інтернет як об'єкт регіонального дослідження в контексті профілактики злочинності / А.М. Бабенко // Боротьба з інтернет-злочинністю : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 12–13 червня 2013 р.). – Донецьк : ДЮО МВС України, 2013. – С. 65–68.